ספר הקנה — ענין יראת המקום

אלה המצות אשר צוה ה' את משה אל בני ישראל בהר סיני:

ענין יראת המקום.

תחילת המצוה שבמצות הוא, צריך האדם להאמין שה' אלקינו הוא ד"ו פרצופים תורה שבכתב ותורה שבע"פ אשר על ידם יצאנו ממצרים בגזירת הגוזר, ומהם קיבל משה התורה והם השכר והעונש ואנחנו חייבים ללכת בדרכיו ולשמוע בקולו, ומה שאמר אנכי ה' אלקיך העטרת מכרזת ההיקף וסדרו כאשר סדר להם ביחוד, והוא שאמר שמע בחסד, ישראל בפחד, יהו"ה בתפארת, אלקינו נצח הוד, יהו"ה יסוד, אחד הוא מלכות, וצריך להאריך בד' של אחד עד עלות דרך אשר ירד על הארץ, והנה האזהרה שכל ההיקף וכל הפרדס אין בהם חילוק רשויות רק הכל רשות אחד, אך עילת העילות משם הכח והממשלה לא שייך שם לא חשבון ולא מאמר ולא זמן שאין לך אות בתורה או קוץ או תג או נקודה או טעם להרמיז אליו, והש"י הזהיר את ישראל לעבדו בג' ענינים בלב ובנפש ובממון, ועל שיש אדם שממונו חביב עליו מגופו הזהיר בממון, ויש שגופו חביב עליו מממונו לפיכך הזהיר עליו בגוף, שנאמר בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך ומעשה בר' עקיבא שבא לידו מצוה זו, שעל זה נאמר את ה' אלקיך תירא שהם הד"ו פרצופים למען ייטב לך והארכת ימים, וא"ר עקיבא כל ימי הייתי מצטער על דבר זה בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך ועכשיו שבא לידי ואקיימנו.

א"ל, רבי, כתיב לי הכסף ולי הזהב, וכתיב ויפח באפיו נשמת חיים וא"כ הנפש והממון פקדון אצלו מהש"י ולקח פקדונו למה יהיה לו שכר בזה, אמת הדבר אם היה שלו ומסרם ביד האויבים לכבוד קונו יתן לו שכר אבל עתה הש"י לקח את שלו.

א"ל בני אל תדבר גבוהה, כי היה באפשר לו עתה להחליף כענין ועמי המיר כבודו בלא יועיל ולהיות לו נפשו וממונו ולא עשה כן א"כ שכרו הרבה, האמת עבודתו מאהבה נדבק במדה הנקרא אהבה אהבת עולם אהבתיך, והעובד מיראה נדבק במדה הנקראת יראה מה יהו"ה שואל מעמך כי אם ליראה א"ת יהו"ה כלומר למדה הנקרא א"ת של יהו"ה שהיא אלקיך, כי העובד מיראה ירא מאדונו שמא יזיקהו בעוה"ז ואחר מותו ידינהו בגיהנם ואחר שירא ממנה נדבקה, אך העובד מאהבה שמחשבתו לידבק שם שכן אהבתו ורצונו שהרי אינו ירא מהש"י אף על פי כן ידבק שם.

וזהו שאמרו גדול העובד מאהבה מעובד מיראה כי העובד מיראה מחשבתו לתועלתו להנצל מצרה וצוקה וגם לקבל שכר בעה"ז אינה עבודה שעיקר לעולם שכולו ארוך ששכרו שמור לו כי אינו מקפח שכר כל בריה.

ועתה בני ראה עצמך וזכור הטובות שעשה עמך בוראך והנה האדם המוסרח עבר פעמיים במקום המוסרח ויכוננהו בחכמה מטיפה סרוחה, וראה בני שכל איבריו ונקביו כולן צריכין לו עשה לו עינים להביט בהן וכן כל האיברים לצורך אין כאן מקומו.

ואחר שאמר לאהוב שב וגם אמר ליראה טוב הוא, וזהו שנאמר את ה' אלקיך תירא הם הד"ו פרצופים.

אל"ר מאחר שמלת את רומז בעטרה הוא אלקיך א"כ למה אמר את כי כבר כתיב ה' אלקיך.

א"ל בני כבר נתעוררו רז"ל לומר את לרבות ת"ח.

א"ל אימא לרבות מלאכים וגלגלים ז' כוכבי לכת י"ב מזלות כי כולם מעשי אלקים.

א"ל בני הקב"ה הזהירנו בזה, הוא שנאמר ופן תשא עינך השמימה ואם ירא אדם מהם הרי שלקחה לו אלוה.

א"ל ואימא לרבות אבי אביו אם אמו ודודו אף כי הם עמי הארץ, א"ל בני ת"ח נושאים ונותנים במלחמתה של תורה והם אדוקים ונאחזים בתורה שבעל פה הנקראת יראה, והוא שאמרו רז"ל האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא הוא דמרתחא ליה וכן אמרו אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצוב נחושת אל תיקרי אבניה אלא בוניה וכן אמרו ת"ח מזיקים במבטיהם מצד אחוזתם וא"כ יש לירא מהם, ג"כ א"ל א"כ יכתוב בפירוש יהו"ה אלקיך ות"ח תירא, א"ל אומרם ברמז מפני מעלת ה' אלקיך.

וגם אמר את ה' אלקיך תירא שלא להוציא שם שמים לבטלה, ואם הוציא השומע ממנו צריך לנדותו ואל יתיר לו אם לא יחזור בתשובה ואין הדין ומתיר לו מיד אלא מיד שיחזור בתשובה.

א"ל ר' למה דוקא נדוי יהיה קנס מרדות או דין אחר.

א"ל בני כל פעולותיו של הקב"ה כולם לצורך ואין שם לבטלה, וכן למטה צריך להיות לצורך והוא הוציאו שלא לצורך, והנה כביכול הזיק בפועל העליון אשר כל מעשהו באמונה וזה ריחק מעשהו מן האמונה על כן מרחיקין אותו מבני אמונים עד שיחזור.

מדה כנגד מדה לא בטלה, וגם אמרו ההוגה את השם באותיותיו אין לו חלק לעוה"ב, והנה ר' חנינא בן תרדיון שלא הגה השם דרך חול רק דרך כבוד כדי ללמוד ולהבין דרכיו אעפ"כ נענש, א"ל ר' למה הוא במנין שאין לו חלק לעה"ב ינדוהו גם לזה.

א"ל בני שמש ידוד אדנ"י, ואם זה קרא בהוויתו הנה הוציא שמשו מלפניו, ואין הדורות שבזו השמטה ראוים להשתמש בזה השם מעלתו (גדולה מאוד) וגריעות עולם הרבה מאוד, וע"כ קוראים יהו"ה בשם אדנ"י וזה הרחיק הקראתו ע"כ מרחיקין אותו מעולמו הוא עוה"ב, א"ל ר' ומה תאמר בכהן גדול (שהוציא השם מפיו ככתבו) א"כ הוא חוטא ואיך יכפר החוטא, א"ל דוקא בכהן גדול שהוא כנגד אדנ"י ששניהם אחד כאילו קרא אותו בשם אדנ"י, ואפילו הכי מבליעו שלא ישמעו וילמדו.

וגם אמרו הרוקק על המכה אין לו חלק לעוה"ב דלא אפשר שאינו מזכיר שם שמים ואין מזכירין ש"ש על הרקיקה.

אל"ר ומה טיבו של רוק, א"ל בני הוא לחלוחית הבא ממקום מאוס.

אל"ר תינח בלשון הקודש בלשון אחר משבעים לשונות מאי.

(א"ל שרי), א"ל תינח ברוקק תחילה בסוף מאי, א"ל על זה נאמר ויראת מאלקיך דבר המסור ללב מ"מ לבסוף אינו נענש אלא שיש לגזור דלמא אתי לאחלופי.